

autem tantum earum facultatum actionibus convenit, quae subint directo voluntatis imperio quoad eorum fieri, & conservari; haec autem sunt, quae sunt ei conjunctae; & in eadem natura cum ipsa radicate; cum ergo caeterae causae naturales non ita subint voluntatis imperio; sed tantum indirecte ratione, scilicet, applicationis materiae ad ipsas a potentia motiva immediate elicitae, & a voluntate imperatae; hinc est, quod nullam penitus possunt earum actiones participare moralitatem; ut enim actio sit idoneum moralitatis subiectum ex Arist. 3. Ethic. c. 5. in fine ita debet esse libera, ut necdum in principio, sed etiam in medio, & sine sit in potestate voluntatis elicientis, vel imperantis; ita autem voluntati subicitur tantum prava nostra operatio, qua causa naturalis applicatur, prout referunt ad voluntatem hominis, & ab ea actu pender, atque ita non actio bruti, vel causa naturalis erit moralis, sed hominis applicantis; ex qua doctrina satis constat quid sit dicendum ad argumentum cum confirmatione.

290 Quinto, qui ex animo vult furari, & non furatur, sed solum quia non invenit, quod faretur, & non minori supplicio dignus est apud Deum, quia quod non fuerit est omnino illi involuntarium, & propter id, quod omnino involuntarium est, non est dignus majori, vel minori poena; ergo qui ex animo vult elargiri elemosinam, & non elargitur, quia eam non habet, non minus meretur, quam si re ipsa elargiretur, quia involuntarium est illi, quod non elargitur.

Confirmatur, quia sicut involuntaria operatio nec poenam, nec praemium meretur; ita neque involuntaria operis carentia potest bonis bonam voluntatem habentibus meritum minuere. Denique quia alias sequeretur, aliquem posse privari merito sola oppositione extrinseci impedimenti, ut si quis violenter mihi manus ligaret, ne darem elemosinam; sed hoc est falsum, potius namque mihi duplicaretur meritum; sicut & Virgini, si pro fide violenter opprimeretur iuxta illud, quod sancta Lucia dixit Palcafo, *si vitam inferis violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam*; quia nimirum, ut S. Thomas exponit, duplex praemium reportabit, unum pro virginitate custodita, alterum pro injuria, quam passa est.

291 Respondeo Advertarios quoque tenent ad solutionem argumenti concedentes actum exteriorem addere bonitatem, vel malitiam, meritum, vel demeritum in ordine saltem ad praemium, & supplicium accidentale; sic enim universiter, & absolute propositum probat carentem invitum martirio non ob id aureola privari; unde aliqui eorum; ut Vasquez, Serra, & alii ad advertentes ex hoc argumento solum deducunt, ut absurdum, quod postea aliquis invitum privari merito praemii, vel supplicii essentialis; gratis concedentes id minime absurdum esse in ordine ad praemium, vel supplicium accidentale. Quare concedo volentem ex animo furari, & non furantem; eo quia non invenit, quod furetur, non esse minori supplicio essentiali dignum apud Deum; bene tamen accidentali, quod ei adderetur per forum re ipsa patratum; & hoc tantum concludit probatio illius assumpti; licet enim carentia furti in eo casu sit involuntaria; adhuc tamen est carentia furti voluntarii, seu actionis externae voluntariae, quae sequeretur, nisi impedimentum adesset; & ideo sicut talis actio, si sequeretur, specialem adde- ret malitiam, ac demeritum; ita ejus carentia, quamvis involuntaria, talem malitiam minuit, ac demeritum, & quod talis carentia sit involuntaria solum infert, quod non minuatur malitia, & demeritum, quod operans incurrit per actum efficacem internum; cuius rei signum est; quod si quando habemus voluntatem efficacem patrandi peccatum verbi gratia fornicationem, & interim aliquod interponitur impedimentum, in nos postea reverfi gratias Deo agimus de tali interposito impedimento, quod iuxta non faceremus, nisi conciperemus opus externum aliquam addere malitiam, ob quam majori supplicio obnoxii fuissetus; & sic proportione servata pariter dicendum est ad aliud exemplum de elemosinae elargitione.

Ad Confirmationem concedo pariter si intelligatur quoad praemium, vel poenam essentialem, & quoad meritum, vel demeritum, quod habet homo per actum internum; negatur vero si intelligatur quoque de praemio, vel poena accidentali, ac demerito; & demerito, quod habet operans per actum externum; involuntaria enim operatio non affert meritum, vel demeritum, quia involuntaria; ac carentia operationis voluntariae affert meritum, vel demeritum quod per eam haberetur, quod autem sit involuntaria carentia, solum facti, quod non minuatur meritum, vel demeritum, quod operans habet per actum efficacem internum, ut dixi. Ad ultimum dico illud non esse absurdum, praesertim loquendo de merito in ordine ad praemium accidentale; clarum enim est, qui caret doctrina, virginitate, & persecutore, impediri invitum ab aureolis, item qui caret Sacramento usus, invitum carenti fructu eorum; inconveniens autem esset aliquem invitum impediri a salute, sed non a multis occasionibus ad cumulum meriti necessariis, constat enim Religiosos multas habere occasiones ad perfectio-

nem spiritalium valde utiles, quibus carent conjuncti: De Virginitate tamen aureola aliqui notat tribuendam esse, etiam si quae virgo sit furtiva effectus adducto D. Luciae testimonio, ut Averla, quidam vero illud intelligunt solum de corona spe- ctaute ad praemium essentialiter, Serra, & alii potest tamen dici iuxta expositionem D. Thomae allatam, quod Virgo sic violata duplicem reportaret coronam, unam pro custodia virginitatis ab praemium essentialiter spectatam; alteram pro injuria, quam passa est, aureolae Virginitatis, aequivalentem.

Tres alia Objectiones dilute.

Sexto, qui sufficienter, & efficaciter vult dare elemosinam, & mittens manum in crumenam non invenit pecuniam perinde est per se loquendo quoad bonitatem arinet, & meritum ac si eam dedisset, & contra qui in alium sagittam ejacularur, & ex errore non occidit, perinde est ad culpam, ac si verè occidisset, non enim per illum fecit, quin sequeretur homi- dum, nam quantum est ex se posuit causam efficacem, ut necessario illud sequeretur. Ratio est, quia nihil est obiectum laudis, vel vituperii, nisi quatenus homo liberè se determinat ad illud, actus autem imperatus sive interior, vel exterior non determinat hominem liberè per suum exercitium, jam enim invenit potentiam omnino determinatam ad illum actum eliciendum: ergo non est laudabilis, aut vituperabilis ratione sui, sed solum in causa, quatenus actus imperans in suo exercitio determinavit potentiam ad illum actum habendum, quia determi- natione posita nulla laudabilis, vel vituperabilis nova ad- venit per exercitium formale actus imperati, quod argumentum valde exaggerat Arriaga loc. cit.

Respondet Pallavicinus loc. cit. aliud esse querere de laudabili- tate vel vituperabilitate, aliud de merito, vel reatu, ille non arguitur sine nova libertate, ut probat ratio indicata, ac meri- tum vel reatus, licet non possit poni sine illis, tamen videtur crescere posse sine incremento illarum, tantum ergo meritum, & tantus reatus non dicitur formaliter tantum laudabilitatem, vel vituperabilitatem praesice, sed etiam includunt tantum bonum, vel tantum malum, quod postum est ex probitate, vel ma- litia operantis, si enim bonum majus est, etiam posita equali volun- tate, congruus est Deum, ut communem retribuatorem, re- pendere majus praemium, si malum est majus, graviorem ultio- nem, & supplicium. Ex quo infert primum bonos actus exteriores prodesse tum ad minuendas poenas in Purgatorio, tum ad pra- mia hujus vitae, tum ad aliquam gloriam aeternam accidentalem quia cum his omnibus habent proportionem, deinde infert ma- los actus exteriores augere reatum poenae, tum in hac vita, tum in inferno ex eadem ratione quantum ad poenam sensus. Tandem infert hos explicandos esse in confessione etiam propter hanc rationem, quippe ibi abolivimus non solum à culpa, quae reddit nos Deo odibiles, sed etiam à reatu, per quem redimimur Deo punibiles. Si haec doctrina vera, sufficientes erit ad solu- tionem argumenti, concessio namque quod supposito volunta- te determinata per actum imperantem, nulla laudabilis, vel vituperabilis nova adveniat per exercitium formale actus imperati, adhuc negandum erit, quod adveniat novum me- ritum, vel reatus, si ex actus exterioris positione sequatur majus bonum, vel malum, nam in ordine ad hoc tendit majus, vel minus meritum, vel demeritum, non autem in ordine ad majorem, vel minorem libertatem, siquidem cum aequali voluntate, & libertate potest quis elicere actum melio- rem, vel pejo-rem, quam alter; quo casu magis mereretur, vel demeretur illo, licet non esset magis laudabilis, vel vituperabilis: quia operari supponit ex aequali libertate, iuxta quam attenditur major, vel minor laudabilitas, & vituperabilitas.

Verum haec doctrina non satis aridet: quia ut docet Do- ctor quol. 18. art. 2. laudabile, & vituperabile, vel praemiabile, & punibile, quod continetur sub hoc communi, quod est im- putabile, duos respectus importat: unum ad potestatem, vel dominium agentis, & alium ad aliquod correspondens actui, vel agentis secundum iustitiam, scilicet, praemium, vel poenam, & secundum sequitur ad primum, quia enim iste est dominus sui actus, ideo o actui, & agenti debetur aliquid propter actum, primum respectus manet non variatus per se in actu bono, & ma- lo: secundus autem, variatur penes aliqua correspondentia huic, & illi bonum quippe sic est imputabile, quod ad laudem, vel praemium, malum autem sic, quod ad vituperium, vel po- nam, ex qua doctrina constat, quod si actus est magis merito- rius, erit etiam magis laudabilis, si demeritorius, magis vitu- perabilis, atque ideo falsum esse, quod possit in actu augeri ratio meriti, vel reatus abique eo quod crescat ratio laudis, vel vituperii, quia haec vel sunt idem, vel inter se omnino ex na- tura rei connexa: Verum igitur est, quod ait Pallavicinus pos- se crescere meritum, vel demeritum in actu abique illo libe- tatis incremento, ut si unus det pro elemosina solum quadran- tem,

tem, alter vero aureum; quod cum aequali libertate ab utroque fieri posse in dubium est: sed falsum est non crescere laudabilitatem, vel vituperabilitatem; quamvis enim haec in libertate fun- dentur; & sine aliqua libertate consistere nequeant, tamen au- geri possunt sine nova libertate ob variationem secundi respectus, quod importat imputabile, invariatio primo respectu; si dicas, ubi non est nova libertas, non est nova imputabilitas; sed in actu exteriori non est nova libertas ergo &c. Occurrit Doctor distinguendo de imputabili; primum enim accipi potest proprium illi, pro eo quod est immediate in potestate volun- tatis, & sic solum vellet est imputabile, alio modo imputabile dici potest, quod est simpliciter in potestate voluntatis, licet non im- mediate; & sic actus alterius potentiae quem voluitas median- te actu suo potest impetare, ut eliciatur, vel impedire, ne elici- atur, est imputabile voluntati, quia tota coordinatio ulque ad illum actum itam includendo istum actum est in potestate voluntatis; tenendo igitur quod in actu exteriori non sit nova libertas iuxta primam solutionem datam ad 3. num. 286. major vera est de imputabilitate primo modo sumpta, non autem se- cundo modo; tenendo aliam responsum datam ad 2. num. 286. ne- ganda erit minor. Cum vero dicebatur, quod qui efficaciter voluit dare elemosinam, sed non dedit, quia nihil in crume- na invenit, quoad bonitatem, & meritum perinde est, ac si dedisset; & sic quoad malum de ejaculante sagittam ad occi- dendum, esto ex errore non occidit, quia per ipsum non fecit, quin sequeretur actus; patet ex dictis n. 267. hoc totum veri- ficari quoad bonitatem, vel culpam, meritum, vel demeritum quoad quoad substantiam: non vero quoad quantitatem bonitatis, & culpae, meriti, vel demeriti praesertim in ordine ad praemium, vel supplicium accidentale.

295 Septimo, Bonitas, vel malitia in exercitio, ratione cuius actus exterior est laudabilis, aut vituperabilis, meritorius, aut demeritorius, una & eadem omnino est cum bonitate, vel malitia actus interioris: imò in hoc solum est formaliter, & intrinsecè; in actu vero exteriori solum extrinsecè denomi- natione; ergo sicut sanum in urina non addit aliquid sanitatis su- pra sanitatem animalis, quia denominativum extrinsecum nil- hil sanum addit supra denominativum formale; ita bonum, vel malum in exercitio in actu exteriori nihil bonitatis, vel ma- litiae addit supra bonum, vel malum actum interiorum volun- tatis, sicut nec hominem meliorem facit, aut pejo-rem. Res- pondeo negando assumptum, quia si actus exterior esset tantum bonus, & malus per extrinsecam denominationem, non esset proprie bonus, vel malus, sed tantum figurativè, eo modo quo medicina, vel urina dicitur sana, quae est iudicium sanita- tis, quae proprie solum est animalis, atque ideo nec proprie esset remunerandas, vel puniendus, ut dicitur ad num. 280. cum igitur, ut ait Doctor ex. lit. 7. non solus actus internus natus sit habere convenientiam vel inconvenientiam propria ad dictam reatum, sed etiam actus imperatus exterior natus sit mediante illo habere talem convenientiam, vel inconveni- entiam; consequenter dicendum est, quod habere possit prop- riam, & intrinsecam bonitatem, vel malitiam, licet depen- denter ab illo. Dices, actus exterior non est nisi ad manifesta- tionem virtutis ex Arist. 4. Ethic. ergo non potest dici bonus, nisi per putam analogiam, ac extrinsecam denominationem, eo modo quo urina dicitur sana, quia nihil in se habet bonita- tis animalis. Resp. ex Bassolo actum exteriorem non dici esse ad manifestationem virtutis, quia nihil in se habet bonita- tis, sed quia non est primo, & principaliter, ac per essentiam virtuosus, est tamen bonus, & peccificus felicitatem, vel con- ferens ad eam, sicut palustritudo ex 1. Ethic. Dices, ex hoc sequi potentias executivas actuum exteriorum posse esse im- mediatum subiectum virtutis, quod est contra Arist. in Ethic. Resp. ita esse ex Scoto 3. dist. 33. §. ad quaestionem, Arist. au- tem quando hoc negare videtur, loquitur de virtute in toto ri- gore, prout est habitus electivus, quo sensu utique non sunt virtutes in membris externis.

296 Postremo arguitur ex Ansel. de concept. Virg. c. 4. si Deus discipulorum cum membris corporalibus diceret manus; tu occidisti, & pedes, ad malum locum iustitiae; possent manus, & pedes, & omnia alia membra Deo respondere, quod Domina- torum voluntas haec iustitiae, & Deus indidit eis ordinem hunc, quod obediunt voluntati; ergo si esset aliquid peccatum in actu exteriori, quam peccatum igitus voluntatis imperantis, tunc huiusmodi peccatum retorqueretur in ipsum Deum, qui legem omnibus alii tam membris, quam potentis inferioribus indi- dit, ut obediunt voluntati. Respondeo ex Scoto 2. dist. 42. B. quod licet alia sit malitia in actu voluntatis, alia in actu alterius potentiae, sola tamen voluntas dicitur peccare, imò peccatum alterius potentiae sibi imputatur, quia malitia, quam actus vo- luntatis habet, non solum est in ipsa voluntate, & in ipsius actu, sed est ab ipsa voluntate in actu suo causata: a vero ma- litia, quae est in actu intellectus, vel cuiusque alterius potentiae, quamvis sit formaliter, & non per extrinsecam tantum deno-

minationem; non tamen est ab illa, ut a causa, sed a volun- tate movente, & regente, & ob id non dicitur quod intell- lectus peccat, quamvis verum fateamur, quod in intellectu est peccatum, sed quod voluntas intellectu errante peccat: unde bene distinguunt aliqui, quod in ordine ad peccatum aliud est subiectum inhaesionis, & aliud est subiectum denominationis: primum est potentia, quae elicit actum difformem à regula- tionis, altera est voluntas causans talem difformitatem in actu. Dices, Scotus ibidem docet materialiter tantum esse posse pec- catum in actibus aliarum potentiarum a voluntate; ergo non formaliter. Responderi Licher. ibidem ideo Doctorem priva- tiones rectitudinum tali actu inexistentes vocare materialiter peccata, pro quanto talis actus imperatus immediate elicitur à tali potentia, quae nullo modo tenetur dare rectitudinem actu suum; unde si actus est reclus vel obliquus, non est; quia praesice à tali potentia elicitur, sed quia imperatur à potentia libe- ra, quae tenetur dare rectitudinem actibus aliarum potentia- rum, quae ipsius imperio subint; sed actus immediatè à volun- tate elicitus dicitur formaliter bonus, vel malus ex hoc solo, quod immediatè elicitur à potentia, quae tenetur dare rectitudi- nem tali actu. Addit etiam quod ideo in actibus aliarum po- tentiarum dicit Doctor esse peccatum materialiter, quia tales actus non possunt esse primo boni, vel mali, sed necessario pre- supponunt actum elicitum voluntatis bonum, vel malum, quo tales actus imperantur.

297 Quaes, an actus interior, & exterior sint unum, vel duo peccata; quaestio est magis de modo loquendi, quam de re, licet Doctores maxime eorum; possunt enim dici unum, & duo peccata: duo quidem partialia, unum vero totale, & in- tegrale; pro quo notandum est dictis, actum interio-rem, & exte- riorem bifariam considerari posse: uno modo in seipsis formaliter, & sic dici possunt duo peccata, quia uterque est apud habere propriam bonitatem, & malitiam, quod Scotus sig- nificare voluit quol. 18. idem dicit actum exteriorem addere ma- litiam interiori, & esse contra diversa praepcepta; in utroque enim multiplicatur subiectum, & forma, & ideo dici possunt duo peccata, quia sunt duo concreta. Alio modo considerari possunt, quatenus sunt adinvicem subordinati, & naturaliter connexi, & hoc modo dici possunt unum totale peccatum, quamvis habeant duplicem malitiam partialem, numero diver- sam, & hoc intendit Scotus 2. dist. 42. cum dixit primo ma- litiam esse in actu interiori, & inde in exteriorem derivari: nam actus exterior naturaliter subordinatur interiori, à quo pender in esse, & actus interior pender ab exteriori, tanquam ab obje- cto, ac suo ultimo complemento, & hac ratione dicuntur unum peccatum. Hinc deducitur ratio, quare cum quis fornicatur in Ecclesia, dicuntur duo peccata, & tanquam talia sunt confideranda, licet sit unus voluntatis actus, & tamen actus interior, & exterior homicidii dicuntur unum peccatum; ratio dis- tinctivis est, quia sacrilegium, & fornicatio ex natura eorum non habent connexionem, ac subordinacionem adinvicem sicut actus interior, & exterior; unde sicut reatum, & funda- mentum dicuntur facere unum ens artificiale, nempe unam domum, ita communiter dicuntur actum, interio-rem, & exte- riorem facere unum ens morale: externus enim libertatem accipit ab interno; & hic consulationem ab illo, & ita coale- scit ex eis unum integrale, a totale, & completum peccatum; Si tamen uno actu interno imperes externum duabus virtuti- bus adversum, ut homicidium in Ecclesia, erunt duo peccata ob rationem adductam, quia sacrilegium, & homicidium non ha- bent inter se connexionem, vel subordinacionem. Hinc sequit- tur sufficere, quod in confessione, dicas, occidit, furtum feci, &c. quia actus internus, & alia requiritur facile intelligit- ur, & haec est etiam mens D. Bon. 2. dist. 42. art. 1. qu. 1. Vel brevius, ut ait Bassolus ibidem, dici possunt unum peccatum & plura, unum unitate ordinis, non autem simplicitatis, vel indivisibilitatis, quo etiam tantum sensu actus interior, & exterior censentur esse unus actus humanus; quando enim unum est propter aliud, est tantum unum in hoc sensu, ut docet quoque Scotus quol. 18. art. 3. Hinc etiam facile solvantur ar- gumenta, quae pro utraque parte solent adduci, auctentiam pro- bant unumquemque horum actuum in se formaliter confide- rare propriam possidere malitiam, & non esse unum peccatum unitate indivisibilitatis, quod gratis concedimus; aut unam tantum habere malitiam totalem, unamque unitate ordi- nis, unumque conficere peccatum integrum in ordine ad con- fessionem, quod non negamus.

QUESTIO SEXTA.

An dentur actus indifferentes tam in specie, quam in indivi- duo, qui nec boni sunt, nec mali.

Instituatur quaestio de actibus liberis, & deliberatis; non vero de his, qui ex defectu libertatis, & deliberationis boni

bonitatem, & malitiam subterfugunt; constat enim plures esse actus, qui in dividuo nec boni, nec mali sunt propter inadvertentiam, & defectum actualis deliberationis; propono vero questionem sub eodem titulo de indifferentia actuum quoad speciem, & quoad individuum; quia licet Thomiste diversum ferant iudicium de hac, & illa indifferentia; de utraque tamen eadem videtur ratio, ut in progressu patebit, ita ut qui unam concedit, vel negat, alteram consequenter vel concedere, vel negare teneatur. Quando itaque quaeritur, an detur actus indifferentis secundum speciem; sensus est, an detur actus qui moraliter nec sit bonus, nec malus ex obiecto, & sine intrinseco, ab obiecto enim diximus actus morales suam sumere speciem essentiali; & quando quaeritur, an detur actus indifferentis in individuo; sensus est, an detur actus indifferentis in individuo, sensus est, an detur actus indifferentis in individuo, quatenus a parte rei nunquam datur actus humanus, nisi cum his, vel illis circumstantiis.

399 In hac celebri controversia tres sunt sententiae; Prima, & communis in schola D. Thomae par. 2. q. 18. art. 8. & 9. concedit actus indifferentes secundum speciem, sed ex suo immediato obiecto; negat tamen quoad individuum, quia saltem ex circumstantiis finis omnis actus, dum exercetur, vel redditur bonus, vel malus, aut enim homo ordinat suum actum ad finem honestum, & sic actus redditur bonus; aut non ordinat, & sic actus hoc ipso redditur malus, quoniam tenetur homo in omni suo actu operari obiectum suum; ita loc. cit. Cajet. Medina, Conradus, Alvarez, Martines, Serra, Haquetus, Lotina, Montefin, Granad, Amicus, Valentin, Sanchez, Suarez, Cornes, Salamanticens, Salas, Tanneros, Meratius, Lezana, Pallavicinus, & alii Recentiores. Secunda sententia est contra concedit in genere moris dari actus in individuo indifferentes neque bonos, neque malos; negat vero dari ullam actum humanum indifferentem ex obiecto, sed secundum speciem, pro qua communiter solet Scotus citari ed qua 2. dist. 7. q. 10. art. 1. significat omnem actum humanum esse bonum, vel malum ex genere suo, nec dari medium, in quo sensu eam quoque amplexi tunc nonnulli Scotistae praerterunt Vulpes disp. 69. artic. 9. & 10. quod sane sine contradictione non videtur posse defendi, quia si actus in individuo nullam habet bonitatem, vel malitiam, plane neque in specie eam contraxit, cum omnis specifica ratio reperitur in individuo contracta.

Tertia tandem vetior sententia communis in nostra schola, & apud Recentiores, concedit actus humanos indifferentes tam quoad speciem, quam quoad individuum; & hac re vera fuit opinio Scoti 2. dist. 41. ubi eos expresse admittit tam in specie, quam in individuo, eum inquit; sunt ergo multi actus indifferentes non tantum secundum esse, quod habent in esse morali; & paulo post; multi etiam singulares actus eliciti sunt indifferentes, qui nec sunt tales, nec tales, id est, nec boni, nec mali, & non solum actus non humani, de quibus non est sermo, sicut movere barbam, levare seculum, & huiusmodi, quae procedunt ex sola imaginatione, non ex libero arbitrio impellente; sed etiam de actibus liberis elicitis, quod rursus repetit 4. dist. 6. q. 10. mfr. a O. & quod 18. infra N. & in hoc sensu eam sequuntur Scotista virtuosiores loc. cit. Lichei, Tatar, Gratianus, Rubion, Bassolius, Herrera disp. 38. q. 13. Faber de penitentia disp. 4. Ponticus disp. 22. q. 1. & ex professo eam quoque docuit D. Bon. 2. dist. 41. art. 1. q. 3. Alef. 3. par. q. 35. & sequuntur Recentiores quamplures Valq. disp. 52. Arriaga disp. 21. sect. 4. Orvied. contr. 7. p. 10. Averla q. 18. sect. 2. 6. Calpenis tr. alt. 10. dist. 1. sect. 18. Morandus tr. alt. 2. q. 10. & alii; Quoniam vero actum aliquem dari indifferentem in individuo potest intelligi dupliciter; uno modo per se, ex obiecto, scilicet, motivo a parte rei, & nunc, cum ceteris circumstantiis indifferentibus; alio modo per accidens, scilicet, vel ex ignorantia involuntariis, vel ex opinione probabilibus; tertia sententia nedum admittit actus indifferentes in individuo in hoc secundo sensu, sic enim eos quoque Thomistae admittunt, nimirum ex ignorantia involuntariis, ut Medina, Salas, Montefin. ac etiam ex opinione probabilibus, ut Valent. Granad. Alvarez. Beccan. & alii; verum etiam eos admittit in primo sensu, in quo praerterim agitur quaestio.

ARTICULUS PRIMUS.

Dantur actus indifferentes secundum speciem in genere moris.

300 In hac parte conveniunt D. Th. & Scotus loc. cit. ut autem magis eluceat veritas huius partis, notandum est, obiectum illud dici indifferentis, quod ita a ratione voluntati proponitur, ut in proponendo illud, nec voluntati suadeat, vel consulat, neque praecipiat transitum super illud, nec minus prohibeat, vel dissuadeat; sed solum permittat, non quidem ea

permissione, qua etiam illicitum permittitur, & quia Deus dicitur permittere peccata; hac enim non est omnimoda, & rigorosa permissio; cum prohibitionem ejus, quod permittitur, supponat; sed ea permissio, qua merè permittitur aliquid, adeo ut ea permissio licite fieri possit; & actus transiens super obiectum sit a ratione propositum, positivum ab eo accipit indifferentem speciem, quia ordinem positivum per modum accessus dicit ad rationem hoc modo permittentem; ita notavit D. Th. p. 2. q. 92. art. 2. ex Ildoro 2. Ethimol. c. 19. Quoniam vero obiectum, super quod transit, neque honestum, neque turpe est, idem etiam ab eodem trahit duplicem negationem bonitatis, & malitiae ex obiecto, unde indifferentia quid positivum praesert, habitudinem, scilicet, per modum accessus ad rationem merè permittentem, & connotat negationem bonitatis, & malitiae ex obiecto. Ad hanc vero indifferentiam speciem ex obiecto desumptam sequitur, veluti passio, capacitas bonitatis, & malitiae ex circumstantiis praerterim finis; omnis enim actus indifferentis ex obiecto fieri potest bonus, vel malus ex bono, vel malo sine extrinseco; ad quem tandem capacitem sequitur quoque negatio eorum, quorum est capacitas, ac proinde indifferentia ad suscipiendum hoc, vel illud; ut patet a simili de superficie, quae quia capax est albedinis, & nigredinis, idem de se habet negationem utriusque, & est ad utriusque susceptionem indifferentis successiva. Quare duplex indifferentis genus, vel denominatio in actu indifferentis potest notari; una essentialis sibi in primo modo, & haec sumitur in ordine ad rationem, quae respectu actus illius indifferentis manet, nec praecipiendo, nec prohibendo, sed solum permittendo; non autem ut quidam putant, ex negatione bonitatis, & malitiae ex obiecto est prolix incapax, nisi in sensu mox explicando. Altera vero est accidentalitas, vel saltem essentialis illi in secundo modo, & haec utique sumi potest ex negatione bonitatis, & malitiae ex circumstantiis, quia illarum capacitas est indifferentia ergo, quae actum constituit essentialiter, & secundum se indifferentem secundum speciem in genere moris, est indifferentia primi generis, haec enim est, quae ordinem dicit ad rationem permittentem: licet etiam dici soleat indifferentis per indifferentiam secundum generis, quae nimirum dicitur potam capacitate bonitatis, & malitiae ex circumstantiis connotando utriusque negationem.

301 Beccanus c. 5. q. 5. docet denominationem indifferentem, de qua quaeritur, proprie non sumi a specie positiva, quae habet actus indifferentes ab obiecto, sicut omnes alii actus interiores; sed a negatione bonitatis, & malitiae rationem adducit, quia fieri potest, ut huiusmodi actus indifferentes ex obiecto servata specie positiva, quod non potest amittere, fiat bonus, vel malus ex sine extrinseco; & tunc non amplius vocatur indifferentis simpliciter, sed bonus, aut malus tamen secundum quid vocari possit indifferentis nempe ex parte obiecti. Ceterum id est modo dicitur relictur, nam ut ipse quoque ibi concedit, actus indifferentes habet suam speciem essentiali ex obiecto, & in super negationem bonitatis, & malitiae ex eodem obiecto, quatenus de se neque honestum, neque turpe est, sed indifferentis; ergo ex specie positiva, quam habet ex obiecto, & ex negatione bonitatis, & malitiae ex eodem obiecto sumi debet denominationem indifferentem, quae constituit tertiam speciem generis moris, non autem ex negatione bonitatis, & malitiae ex circumstantiis, consequentia probatur, quia negatio bonitatis, & malitiae ex obiecto in actu indifferenti praerterit ex natura rei negationem bonitatis, & malitiae ex circumstantiis, & illa secundum hunc auctorem inseparabilis est ab actu indifferenti, ista vero separabilis eo ipso, quod fit bonus, vel malus ex sine extrinseco; ergo denominatio indifferentis essentialis est illa desumi debet, non ex ista; ut ibidem nota, quod cum dico denominationem indifferentem essentialis, quae hanc tertiam speciem constituit generis moris, sumit ex negatione bonitatis, & malitiae ex obiecto; non sumitur indifferentia pro quadam capacitate illorum extremorum, ad quae subiectum dicitur indifferentis, nam talis bonitatis, & malitiae ex obiecto est prolix incapax; sed sumitur indifferentia pro neutralitate praerterendo a capacitate, utentis sui, talis actus est essentialiter indifferentis ex obiecto, id est, nec bonus, nec malus, sed neuter; Quando autem denominatur indifferentis ex negatione bonitatis, & malitiae ex circumstantiis, tunc non tantum sumitur indifferentia pro neutralitate, sed etiam pro capacitate ad utrumque extremorum, ad quae ponitur indifferentis.

302 Neque ratio opposita urget; nam in primis dubium est, an quod indifferentia ex obiecto desumpta stare possit bonitatis, vel malitiae ex sine extrinseco, derivata, imò oppositum probabilis censui supra n. 220. Deinde concessio etiam, quod adventive actus de se indifferentis bonitate, vel malitia, ex sine extrinseco, in indifferentia essentialis ex obiecto desumpta non peccat; adhuc argumentum non convincit; sicut enim in eo casu actus ille in individuo etiam consideratur indifferentiam

non

non amittit ex obiecto, neque negationem bonitatis, vel malitiae ex obiecto, sed tantum indifferentiam, quae sumitur ex negatione bonitatis, vel malitiae ex circumstantiis, quarum est capacitas; ita nec denominationem amittit ea de desumptam, sed tantum ex ista; & ita solum sequitur, quod denominatio indifferentis accidentaliter sumatur a negatione utriusque extremi, & non a specie positiva; non autem denominationem indifferentem essentialis; adhuc enim actus ille dici debet essentialiter indifferentis id est, ex obiecto, & solum accidentaliter bonus, vel malus nempe ex circumstantiis finis extrinsecis; Quod autem in eo casu actus non dicatur simpliciter indifferentis, sed bonus, vel malus; vel hoc idem est, quia adveniente bonitate, & malitia ex sine extrinseco, destruitur in actu indifferentia, quae sumebatur ex obiecto, ut dictum est loc. cit. & circumstantia transit in rationem obiecti: vel si adhuc perleverat in actu, denominationem morali sumitur ex speciebus principalioribus generis moris, quales sunt bonitas, & malitia, & non amplius ex indifferentia, quae insensum obtinet locum in tali genere ob levem huiusmodi actum apud morales aestimationem.

303 His itaque praerceptis de formalitate indifferentem, facile probatur proposita assertio, quod dentur actus indifferentes secundum speciem in genere moris, nam ex praermissa declaratione indifferentis, actus indifferentes secundum suam speciem sunt illi, qui ex parte suorum obiectorum non important ordinem ad rationem nec convenientiam, nec disconvenientiam; sed sunt plures actus ejuumodi, ergo & probatur minor inductionem: nam vel loqui, aut in peregrino aliquo, & similes actus sunt hoc modo indifferentes, cuius signum est, quod si in nullum finem bonum, vel malum referantur, nec erunt boni, nec mali, sed in sua intrinseca indifferentia, ac neutralitate manebunt; ergo ex obiecto praerterit considerari nec habent bonitatem, nec malitiam, sed putam indifferentiam; Quod etiam expresse docuit Hieron. Epist. 89. ad Augustinum, bonum est continentia, malum luxuria; inter utrumque indifferentes ambulare, captivitas manibus purgamenta proferre, spiritus theum tractare, quae nec est bonum, nec malum, sive enim feceris, sive non feceris, nec iustitiam habebis, nec iniustitiam; haec Hieronymus ibi. Ex hac ratione deducitur quod philosophari non nullo Thomistae, qui ne ex hoc, quod admittunt actus in specie indifferentes, eo generent etiam admittere in individuo, qui non datur species sine illo individuo, dixerunt, hanc speciem indifferentem non esse positivam, sed negativam, id est, per solum privationem bonitatis, & malitiae, & idem non oportere, ut in re ipsa in individuo reperitur, sed satis esse secundum praerceptionem intellectus, ita ut dentur actus in specie sua, & ex obiecto indifferentes negativè solum, & praerterit, non vero positivè a parte rei.

304 Non inquam, rectè philosophantur, quoniam enim nomen indifferentem aliquo modo sumptum fit ex negatione bonitatis, & malitiae, ut supra declaratum est; adhuc tamen necesse est, ut actus sine indifferentes habeat ex obiecto suo aliquam speciem positivam, sicut universaliter habet quilibet actus interior; hoc enim manifestè convincit adducta ratio: at quidem Suarez disp. 9. sect. 1. gratis concedit hanc speciem posse reperiri in aliquo individuo, id est, in re ipsa dari actum voluntatis, qui ex obiecto non habet bonitatem, & malitiam; Addit tamen quod quia haec denominatio boni, & mali non solum ex obiecto, & specie intrinseca sumitur, sed etiam sumi potest ex sine, id est, cum hac indifferentia ex obiecto stare potest, ut in re nullus sit actus, qui ex aliquo capite non denominatur actum indifferentem; Ita q. Thomistae hoc modo, quod admittere possunt actum indifferentem in individuo, defendere etiam poterunt, ac debent indifferentem in specie positiva ex obiecto desumpta, ut ratio allata demonstrat, quia nimirum illa ipsa indifferentia specifica, quae consideratur in ordine ad obiectum, reperitur in actibus singularibus circa idem obiectum; ita tamen ut simul cum ea stet bonitas, aut malitia ex circumstantiis, ut etiam notavit Averla q. 18. sect. 25. & concedit Serra q. 18. art. 8. quicquid reclamat Haquet. contr. 36.

Solutio Objectionum. In oppositum obicitur Primò locus Scoti cit. 2. dist. 7. In solutione quaestionis, ubi aperte negare videtur dari actum indifferentem ex genere suo, sed ea specie sua; asserti enim quod boni ex genere, & malum ex genere sunt contraria immediata, sicut inter privationem, & habitum nullum est medium, & ratio ejus est, quia actus non potest esse, quin transcat super obiectum; illud autem necessarium est conveniens, vel disconveniens actui, & idem actus necessarium est conveniens, vel disconveniens actui, & idem conveniens, vel malus ex genere, si transit super obiectum disconveniens. Vulpes loc. cit. hac de causa putat de mente Scoti nullum dari actum indifferentem in specie, sed tantum in individuo; quod supra repugnare diximus, quia omnis ratio specifica in individuo contra ea reperitur, ergo si omnis actus ex specie sua bonus, vel malus est, talis quoque erit in individuo; cum omnimò repugnet dari aliquod praedicatum specificum, quod non sit in omni individuo talis speciei. Faber quoque disp. cit. varias asserti explicationes, ut Doctorem a manifesta vindicaret

Mela. In Secunda. Semena.

305 contradictione, quae apud ipsum videri possunt. Respondeo tamen, quod si modus loquendi Doctores rectè percipiatur, minimè negat actus secundum speciem indifferentes; nec ullam patitur contradictionem. Scotus enim ibi bonitatem ex obiecto desumptam appellat bonitatem ex genere, quae idem potest dici ex genere, inquit, quia est quasi materialis respectu omnis boni ulterioris in genere moris, nam actus transiens super obiectum conveniens est qualitas formabilis per quamcumque aliam circumstantiam moralem; & ita quasi potentiale non omnimò extrajus generis moris, sicut fuit actus ipse in genere naturae, sed in genere moris, quia jam habet aliquid de illo genere puta obiectum conveniens actui; Ex quibus verbis patet Doctorem in actu non malo secundum speciem, hoc est, secundum obiectum, minimè asserere dari bonitatem actuaalem, quando quidem nullum sit obiectum, quantumvis bonum, quod non possit esse volitum ex malo sine, atque idem circa quod non possit verari volitio non tantum indifferentis, sed mala; sed in qualibet specie actu veranti circa obiectum non malum, asseruit tantum bonitatem potentialem, & aptitudinalem, quam nimirum habere potest ex circumstantiis; & in hoc sensu rationabiliter negat dari ullam obiectum ita ex natura sua non malum, ut non possit esse honeste amabile per aliquem actum ordinatum huiusmodi obiectum in bonum finem.

Ex quibus patet Doctorem ibi loqui de bono late sumpto, prout excludit malitiam proprie dictam, quo sensu actus quoque indifferentis dici potest bonus tum quia non est malus, tum quia fieri potest bonus proprie ex circumstantiis boni finis, ac patitur loqui de obiecto convenienti late sumpto, & actui, dummodò non habeat contrariam malitiam, & tale potest terminare, vel specificare actum indifferentem; & in hoc sensu loquendo de bono, verum est utique bonum ex genere, & malum ex genere esse contraria immediata, & actum necessariò transire vel supra obiectum conveniens, vel supra disconveniens; tene in hoc sensu etiam actus indifferentis dici potest bonus, quatenus non est malus, & ejus obiectum conveniens rationi, quatenus non est disconveniens; & hanc esse legitimum praerati textus intelligentiam fatetur quoque, ex Advertiseris quamplures Scotum a censura Cajetani tunc, ut Vasq. Suarez, Averla, Pallavicinus, & alii; Tandem quando etiam obscuret, 6. 2. dist. 7. locutus fuisset, postea se declaravit, & rem solvit 2. dist. 41. ut satis constat ex dictis supra n. 299. in tertia sententia referenda; Vide dicta superius ab initio disputationis n. 36. ubi solum rursus fuit hoc idem argumentum praerterendo ab auctoritate Scoti. Dices, vel obiectum est conforme rectae rationi, vel non est conforme, si primum, erit actus bonus; si secundum erit malus, & sic nullus ex obiecto est conforme rectae rationi, vel non est ei conformis, cum ei conformari deberet; sunt autem quidam actus, qui ex specie sua nec congruunt, nec repugnant rectae rationi, & idem dicuntur ex obiecto indifferentes.

306 Secundo; inter privative opposita non datur medium, bonitas, & malitia ex obiecto sunt privative opposita; ergo non datur medium. Respondeo inter privative opposita non dari medium in proprio susceptibili; datur tamen medium, quando subiectum non est aptum; unde casu ante novum diem nec caecus dicitur, nec videns; non omnis autem actus moralis est proprium susceptivum bonitatis, & malitiae ex obiecto desumptae, sed ille solum, qui habet obiectum honestum vel turpe; unde actus neuter non est subiectum aptum bonitatis, vel malitiae ex obiecto. Dices, est capacitas bonitatis, & malitiae, nam si ordinatur ad bonum finem, suscipit bonitatem, si ad malum, malitiam; Respondeo hinc tantum sequi esse capacem bonitatis, & malitiae ex circumstantiis finis, non autem ex obiecto. Dices, ergo actus neuter non est moralis, quia non est aptus fraudare rectitudinem virtutis, vel difformitatem vitii. Negatur consequentia; non enim opus est, ut aliquis actus dicatur moralis, quod possit fundare rectitudinem virtutis vel difformitatem vitii ex obiecto, sed sufficit, quod possit eam fundare per determinationem ex circumstantiis; actus autem ex obiecto indifferentes est aptitudinaliter bonus, vel malus per ordinem ad circumstantias. Dices, actus ex ipso, quod est referibilis in finem honestum, honestus est; ergo si actus indifferentis est in honestum finem referibilis, jam erit de se bonus, non indifferentis. Negatur assumptum; aliquid enim non dicitur bonum honestum, quia utile sit ad honestum finem sed quia etiam si propter aliud non ametur, sed propter ipsum praerterit, amor ille honestus est; addo actum ex obiecto bonum esse referibilem in finem honestum proxime, & per se actum vero ex obiecto indifferentem remotè tantum, & per accidens. Dices, obiectum quod appellatur indifferentis, etiam si non referatur in alium finem honestum, habet aliquam bonitatem, propter quam de facto amatur, alioquin non posset amari, & illa bonitas est licita, ergo honesta quia illa est bonitas honesta, quae asserit aliquod bonum naturae

rationali

vel malitiam, non quidem ex objecto, ut supponitur, neque ex circumstantiis, ut probatum est. Tamen tamen, quia vel circumstantia praebens bonitatem, vel malitiam, effect ponenda ex parte actus, vel ex parte objecti; non primum, quia tales circumstantiae se tenent ex parte actus non dant bonitatem, vel malitiam, nisi supposita bonitate, vel malitia ex objecto, & fine; neque secundum, quia tunc circumstantia illa transiret in rationem objecti, unde rueret suppositum factum, quod talis actus esset ex suo objecto indifferens, hic enim sermo est de objecto formali, & non materiali tantum; imò potius in tali casu actus ille esset ex suo formali objecto honestus, ac proinde hoc non esset apponere circumstantiam, ut actus indifferens ex objecto fieret bonus ex circumstantia, ut dicitur Adversarii.

316 Respondent, hominem tenent referre in finem honestum quemcumque actum ex deliberatione procedentem, & eo ipso, quod non referat, hoc transgredi præceptum, & facere actum malum, atque ita dicunt actum ex objecto alioqui indifferenter esse bonum in individuo, si per actum reflexum ordinetur in honestum finem extrinsecum, & esse malum ex defectu talis ordinationis; Moverunt autem ad hanc obligationem imponendam ordinandi saltem extrinsecum omnes actus in finem honestum, quia homo eo ipso quod sit rationalis debet semper iuxta rationem operari. Sed tale onus impositum esse fragilitati nostrae, ut negat operari teneatur ex motivo virtutis, & honestatis, ut D. Bon. loc. cit. indulgetur enim inquit, Sanctus Doctor, naturae fragili, & infirmæ, ut multa possit talia facere, nec Deus requirit ab homine in tali statu distractionis, & miseræ, quod omnia, quae facit referat ad se; requirit tamen aliquando, quando est locus, & tempus, & tunc si homo non referat, omittendo peccat; Quibus verbis ostendit in primis, Sanctus Doctor sine ullo fundamento adde onerosum adstrui præceptum; deinde, quod si interdum occurrat tale præceptum vel obligatio referendi actum indifferenter in finem honestum; sola carentia illius omissionis erit per se quoddam peccatum omissionis; nequaquam tamen erit per se quoddam peccatum omissionis, neque talis directio non sit causa, neque effectus talis actus indifferens, non apparet modus, quo possit suam derivare malitiam in actum dirigendum, quod argumentum late profequitur Vasquez loc. cit. ostendens, quod qui hoc actus eliceret sine illa directione peccaret, non peccato omissionis, sed omissionis, unde actus ille adhuc indifferens remaneret in individuo.

317 Respondet Serra tales actus indifferentes in honestum finem non directos esse peccata omissionis, quia sunt contra præceptum naturale negativum non operandi otiose; operatur autem otiose, quando operatur propter obiectum indifferens sine fine honesto; atque colligi hoc præceptum ex natura nostrae rationis, cuius est ordinare ad honestum finem; & ex divina providentia specialiter circa actus liberos ordinant illos in præmium, vel poenam, & ex ratione; quoniam redditori sumus in die iudicii de omnibus nostris actibus liberis, ut secundum illos puniamur vel præmierur. Sed quamvis hæc solutio possit habere locum admittit tamen talis obligatio referendi in finem honestum quouscumque; nostros actus ex deliberatione procedentes, licet enim ipse actus neque sit causa, neque effectus omissionis; quia tamen fit à voluntate sciente de debere illi circumstantiam boni finis apponere casu quo illum faciat, nec talem bonum finem apponit, jam eo ipso actus positivus dicitur malus, quia illi debetur ordinatio in bonum finem, unde ommissio eius boni finis secundum se non est mala, nisi ut cadens supra actum, & consequenter actus ab illa denominabitur malus; Nihilominus gratis omnino fingitur talis obligatio, & gratis omnino imponitur naturae onus humanæ fragilitati; nec enim adeo rigide natura hominem obligavit, ut quoties operatur ut homo, semper operari debeat ex fine honesto propter ipsum ac proinde hæc actiones ex objecto indifferentes, si fiant ob aliquam naturæ necessitatem, vel utilitatem abique ullo excessu, non sunt peccata, neque opera honesta, si necessitas, & utilitas levis sit, & modica, ut suppono.

Quod verò dicitur hominem debere semper operari secundum rectam rationem, & inquantum homo operatus solum verum est, quatenus debet homo nihil facere, quod recte rationi contrarium sit; positivè autem operari secundum rectam rationem non est necessitas; quotiescunque operatur, ut homo, operetur, ut rationalis, hoc est, dicatur, & exerceat opera intellectus, quæ solum naturæ rationali conveniunt, & libera etiam voluntate operetur; debere autem semper hominem operari secundum rectam rationem, id est, opus studiosum, itaut non operari fudiosè sit peccatum, non potest probari neque ex divina providentia specialiter circa omnes nostros actus liberos, neque ex stricta ratione, quam eorum redditori sumus in die iudicii, ut ex obiectum solutione consumitavit, & quoniam in tali obligatione tota fundatur opposita sententia, alius adhuc probandum est eam non dari.

Non dari obligationem referendi quemcumque actum in finem honestum.

318 Quarto itaque probatur nullum tale dari præceptum, ac obligationem referendi in finem honestum omnes actus nostros ex deliberatione procedentes, primo quia hic ferè videtur esse communis omnium sensus; vix enim ullus est, qui quando faciem lavat, aut spuit, aliaque consimilia opera de se indifferencia exercet, cogitet se teneri ad apponendum semper bonum finem, unde inquit Arias, quæ me facer quousque hanc questionem primo agitare auctori, nil de tali obligatione unquam cogitavi, nec putavi me aliquid mereri, vel demereri spueno, barbaram fricando, faciem lavando, de nullo alio honesto sine cogitantem. Tum 2. quia non conveniunt Adversarii in declarando à qua virtute ad hoc obligemur: quod enim dicunt aliqui nos ad id obligari ex virtute charitatis, quia tenetur homo diligere Deum ex toto corde, & ex tota anima sua, ac proinde ordinandi in Deum omnes actus suos iuxta illud Pauli 1. Corin. 10. *omne manducatis, sive bibitis, omnia in gloriam Dei facite*, omnino frivolum est; ibi enim non infirmatur præceptum aliquid, sed consilium hortans ad id, quod melius est, ut docet D. Bon. & præcepto diligendi Deum super omnia satis succurrit positivè actibus supernaturalibus; & negatione actuum dilectionis Dei oppositionum. Nec minus satisfaciendo dicitur alii, huiusmodi opera pertinere ad aliquam majus virtutem, scilicet, ad naturalem inclinationem comode considerandi in ordine ad bonum rationis, ac proinde licitum esse hæc ratione illa vovere, ut affert Serra loc. cit. Hoc enim passim reicitur ab aliis negantibus; talia opera esse congrua voci materiam, quia sunt parvi momenti, nec sunt de meliori bono, proter ad materiam voti requiruntur, quæ ratione neque ab ipsa natura, vel naturali inclinatione dicendum est tale præceptum esse derivatum, quia sicut de minimis dici solet non curare Prætorum, sed in ordine ad ea merè permittit se habere; ita in proposito dicendum est de natura in ordine ad opera indifferencia, & levioris momenti; Nec tandem satisfaciendo, quod alii dicunt nos ad id obligari aliquo speciali præcepto ad certam virtutem pertinente, sed unde ex præceptis secundæ tabule vagè sumpto; tunc enim quis peccaret negligens contra quod præceptum.

Tum deinde est contra, quia nec Adversarii conveniunt in declarando ad quod vitium pertinet dicitur modum actus, quando non sunt in finem honestum relati; Quidam, ut Medina, aiunt esse peccata prodigalitatis, quod reicit Salas. Alii dicunt eam malitiam esse contra charitatem propter modum omissionis, quod iam exploratum est. Alii conantur spectare ad speciale vitium otiositatis, cuius frequens est mentio in Scriptura, & Patribus; Sed mirum est sanè Theologos, & Philosophos, qui exactè de virtutibus, & vitiis disputant, non assignasse otiositatem, ut speciale vitium alicui speciali virtuti contrarium. Alii ut Montefinos, afferunt esse contra temperantiam eandem virtutem, quæ prohibetur intemperantia in cibis; & potu. Sed cum supponamus hæc opera fieri abique ullo excessu, vel temporis dispendio non videtur, quia ratione dici possint vitia contra temperantiam. Alii, ut Lezana, aiunt tales actus quando sunt sine honesto fine, elicit a vitio opposito illi virtuti, per quam eliciuntur, quando sunt propter honestum finem. Sed cum nulla possit assignari virtus, à qua eliciantur huiusmodi actus in eo casu, ut constat ex discursu precedenti, sic neque in opposito poterit ulum speciale vitium assignari, ad quod actus illi pertineant. Alii denique ut Salas, dicunt præceptum referendi actum indifferenter in finem honestum esse præceptum disfunctionum exercendi hanc, vel illam virtutem, & idè violantem huius præcepti non esse contrarium determinatè alicui virtuti, sed omnibus disfunctionè nec pertinere ad aliquem habitum specialem vitiosum. Sed neque id satisfaciendo, quia omnis actus vitiosus generat specialem habitum vitiosum; ergo si actus huiusmodi indifferens in finem honestum non relati à toto genere sunt vitiosi, si specialem habitum vitiosum generant, nec valet responsio Salas, aliquos esse actus, qui non generant habitum, ut qui tendunt ad bonum vel malum in communi; ad hos enim sufficiens habitus virtutum, vel viciorum specialium, & idè non ponuntur propria. Hæc enim doctri. non subsistere satis constat ex dictis n. 19. nã actus singulares, etiam circa obiecta universalè, omnino debent esse alicuius determinatè speciei in genere moris, si de iuxta ibi dicta melius diceretur huiusmodi actus pertinere ad quandam certam speciem virtutis, vel vicii, licet innoctant.

Tum denique quia si actus huiusmodi indifferens in bonum finem non relati essent mali, & peccata saltem venialia, forent materia sufficiens Sacramenti penitentiae, & confessionis; experientia autem patet nullum quantumvis scrupulosum, confiteri se purgamenta è naribus proiecisse, capere, vel selem fere, & iterum animi causa fricasse, & similia; nec ullus esset Confessor talem materiam admittens, ut sufficientem pro implenda absolutione. Respondet, quando cõstat huiusmodi actus factus

factos esse delibetate, cum sint opera otiosa, esse tam legitimam materiam confessionis, sicut & verba otiosa, Ceterum falso supponunt talia opera esse otiosa, nam ad excludendam otiositatem sufficit, quod opus non omni profus utilitate vacet; unde si fiat tantum ob aliquam levem naturæ commoditatem, hoc sufficit ad excludendam otiositatem; quæ tamen non adhuc satis est ad inducendam honestatem, quia talis commoditas, cum exilis sit, & modica, importat solum bonitatem aliquam physicam, non verò moralem; quis enim laude, vel mercede dignum aliquem putet eo quia ipse, vel manus fricat, aut aliquantalum canat ad tædium expellendum; ergo re vera hæc, & similia opera sunt in individuo indifferencia, neclaudè, nec vituperio digna, si non fiant cum indebita circumstantia, puta cum aliquo excessu, vel temporis dispendio; Undè Montefinos ingenue fateretur, quod admittit etiam opinionem contrariam; non statim admitti debet; hos, & similes actus esse sufficientem confessionis materiam, sed prædentes Confessarius aliam adhuc debet exigere materiam, quia difficile est cognoscere, an hæc opera ex puro motivo indifferenter exercita aliquando existant. Quoniam ergo nobilitas opinio magis favet conscientie, magisque humane beneficentia succurrit, si quidem iuxta eam homo non peccat, huiusmodi actiones ex objecto, & circumstantiis indifferentes exercendo; & multa evitantur venialia peccata, quæ non videntur in opposita sententia; hæc nostra opinio præferenda videtur, ut potè quæ stat in favore libertatis humanæ, quia non debemus obligationem ullam ei imponere sine gravi fundamento rationis, vel auctoritatis, ut optime dicitur D. Bon. loc. cit.

Ratio a priori.

319 Quinto: possunt tales actus fieri in individuo præcisè ob aliquam naturæ indigentiam, vel commoditatem, quæ tamen levis sit, & modica, ut suppono, vel etiam propter aliquam delectationem non prohibitam; sed in his casibus neque essent boni, cum non importent ulla honestatem, vel bonitatem moralem, quæ necessaria est ad actum bonum, sed puram bonitatem physicam, & naturalem; nec etiam essent mali, nedum quia nullam importent in honestatem, sed quia nullum est præceptum nec naturale, nec positivum tales actus prohibens: ergo erunt in individuo indifferentes, quod argumentum est D. Bon. loc. cit. Adversarii discrepant inter se in huius argumenti solutione; alii dicunt huiusmodi actus esse moraliter bonos, quoniam bonum est respuere, & declinare, quæ naturæ nocent; sequi, & amplecti, quæ sunt naturæ grata, & jucunda; unde actus aliqui, etiam non sunt necessari ad conservationem naturæ, quia tamen commode sunt ad illam recreandam cum quadam delectatione, sine alia necessitate, aut utilitate debita, censentur ab istis moraliter boni, ita Montefinos, Lorca, Axorins, & alii; juxta verò afferunt alii esse moraliter malos, si aliud non honestum, ut Granados, Lezana, & Salas, A micus, quia commoditas naturæ, si non sit regulata per rationem, aut aliquo honesto fine ornata, non est bona, sed mala moraliter, ac per consequens actus, qui circa illam versantur, sunt etiam mali moraliter ratio est, quia, ut sic præcisa à fine honesto, solum est bonum delectabile; bonum autem delectabile, ut sic, non est bonum morale, nec conscientia neque naturæ rationali, ut talis est, sed solum brutis, & bestis, nec licet homini propter ipsam operari, alias nulla esset ratio, cur Theologi communiter cum D. Aug. dixerint actum conjugalem ob solum delectationem factum, esse peccatum saltem veniale. Alii tandem ex præfata doctrina dicunt, quod si tales actiones ex objecto indifferentes fiant propter aliquam indigentiam, vel necessitatem v. g. calidè in hieme, erunt bonæ, quia sublevatio naturæ à simili necessitate est bona, & rationabilis: similiter si fiant propter commoditatem naturæ regulatam à recta ratione, vel prudentia, erunt etiam bonæ propter eandem rationem; si verò fiant propter naturæ commoditatem, ut importat rationem bonum delectabile, ut sic, sunt malæ, quia semper homo tenetur operari ex fine honesto, cum tenetur operari propter bonum ipsi proportionatum, ut homo est, quod solum est bonum honestum; ita Suarez cum aliis loc. cit.

320 Sed primus respondendi modus facillè reicitur, quia bonitas honesta distinguitur à bonitate utili, & delectabili, ut constat ex dictis; ergo ad refundendam honestatem in actum, non sufficit bonitas jucunda, vel commoda naturæ præcisè, cum hæc sit bonitas merè physica, & non moralis; si ergo affectando talem naturæ commoditatem non habeo obiectum malum, nec apponere ei teneor extrinsecum finem, intrinsecum vero honestatem de se non habet: ergo actus ille manebit indifferens in individuo. Tum quia si illa doctrina vera esset, non tantum destruitur actus indifferens in individuo, sed etiam in specie, etiam dari nequeat obiectum, quod non sit commodum, vel utile naturæ, unde si hoc ad honestatem sufficit, omnis actus circa tale obiectum versans erit bonus ex objecto, si mala circum-

Mela. In Secunda. Sentent.

stantia non adit, quæ si adit, malus erit, atque ita nunquam indifferens erit ex objecto. Tum quia licet aliqua bona natura propter se honestè appeti possint, ut que concernunt ejus conservationem, vel notabilè sublevationem, non tamen omnia; unde si exilis sit, & modica, ex talibus actibus sumpta, non refundet honestatem in actum; quia in se præcisè spectata non est digna affectu humano, nisi in ultioerem fine referatur.

Dices, omnes opus licitum, quo acquiritur bonum naturæ, est consulendum, & contentanum prudentiæ, & rectæ rationi, ergo &c. Sed hoc tantum verum erit, quando bonum naturæ acquiruntur est notabile, & alicujus momenti; nullum autem tale bonum naturæ obvenit ex hoc, quod è facillè culicem tollas, aut pellas muscam, vel colicem, atque idè tales actiones erunt indifferentes, quia prudentia, & recta ratio circa illa merè indifferenter se habet, quatenus nec eas prohibet, nec præcipit, aut consulit, sed mere permittit, & non curat, quia de minimis non curat Prætor. Alter vero respondendi modus omnino gratis negat delectabile, ut sic, posse animi indifferenter, cum enim delectabile ametur ex inclinatione naturæ, & in se sit quoddam genus boni, planè si non sit aliud prohibendum, & turpe, tam indifferenter amari poterit, quam quouscumque aliud bonum commodum, si ab hoc ullo modo distinguitur: Elicitor homo in appetitu talis boni cum brutis conveniat; quatenus cum eis esse animale habet communè, adhuc tamen differens in modo appetendi, nam illud appetendo adhuc operatur, ut homo, & ut rationalis discurrendo, & exercendo opera intellectus, & libera voluntate operatur; quæ solum naturæ rationali conveniunt. Et cum non solum sit rationis particeps, sed etiam animal, non semper operari tenetur iuxta indigentiam rationis, sed satis erit si contra illam non agat, & aliud interviat necessitatibus animalis; unde adhuc comedendi, & conjugalem, ob solum delectationem capiendum elicitum, dummodò moderata sit, & sine excessu, quamplures docent Theologi in tract. de Matrimonio, ut apud Ovied. videri poterit n. 18. licitum esse, & absque ulla turpitudine: Ex quibus tandem patet quam veritatem continet tertius respondendi modus; qui cum duobus præcedentibus coincidit.

Ratio ex omissione indifferens deducitur.

321 Sexto, non repugnat ommissio voluntaria in individuo indifferens, ut cum quis non facit opus bonum, ad quod non tenetur, vel cessat ab alio opere bono non præcepto, quod si vellet, profecti possit: ergo sic pariter concedi poterit actus indifferens in exercitio; probatur consequentia, quia regulariter non contingit ommissio voluntaria abique omni actu qui ejus causa existat; ergo sicut actus omissionis bonæ conjunctus censetur bonus, & malè malus, ita pariter actus omissionis indifferens conjunctus indifferens censeri debet; ut cum quis recitare recitat preces, ad quas non tenetur; sit quia, ut dicitur est disp. 7. de anima, etiam si ommissio non sit actus formalis, & expressus voluntatis, est tamen actus virtualis, & interpretativus eadem ergo erit ratio de illa, & de actu ipso. In huius quoque argumenti solutione discrepant Adversarii; Alioqui enim, ut Salas, Lorca, & Granad. concedunt, posse dari omissiones in diviso indifferens ob rationem illam, sed negant paritatem de actibus, quia actus tenentur referre in honestum finem, & casus puras omissiones, quæ cum verè non sint volitæ, vel voluntariæ, nullum habent finem neque habere possunt; Sed hæc responsio sufficienter refellitur esse ipsius consequentia probatione; quia ommissio esto non sit actus formalis, & expressus voluntatis, est tamen virtualis, & interpretativus, & regulariter non datur sine actu formali conjuncto, qui ejus causa existat, vel occasio; ergo de utrisque eadem erit ratio. Alii proinde videntur irgere paritatem negant posse dari de facto omissionem in individuo indifferenter, sed omnes aiunt debere esse determinatè malas, vel bonas, ita Montefinos, Cornexo, & Salmaticenses; Sed hæc quoque solutio reicitur esse ipsius assumpti probatione; nam ommissio v. g. audire si midam in die feriata, nisi adit mala circumstantia, de se non est bona, nec mala.

Alii tandem dicunt, quod quamvis de facto nulla detur ommissio indifferens in individuo, quæ non sit bona, vel mala ratione actus, qui regulariter est ei conjunctus, & necessario est bonus, vel malus in individuo; si tamen daretur pura ommissio, quæ nullum actum conjunctum haberet, quemadmodum aliqui existimant dari posse; talis ommissio possit esse indifferens in individuo; non enim esset bona, ut de se patet, neque mala defectu ordinationis in finem honestum, quia ommissio secundum se non est debita talis ordinatio, sed tantum ratione actus, etiam adiungitur, à quo dependet. Sed talem ordinationem in finem honestum cuiusque; actui nostro deliberato esse debita, satis constat ex dictis saltem esse; quod dari potest ommissio indifferens in individuo, si sit actui conjuncta, si verò; Tum quia, si dari potest pura ommissio libera sine omni actu cum non tantum exerceatur hominis libertas per positionem actus, sed etiam per ejus suspensionem; jam ex hac parte tam debita esset actui ordinatio in finem honestum quàm